

Anti-

Av Gunnar Kaasen.

kraftkaren på Bankenes

Historier om kraftkaren Anti? — Det beste bevis på styrken finn' du ute på Bankenes. Se på jorda han har arbeidd opp med sine hender! Se på stein som er brutt opp! Se ka han har fått til av den jordlappen han kjøpte! —

Slik omtrent lød ordene fra en kar på Badderlandet i Kvænangen da jeg drog rundt for å samle historier om Anti Karlsen, finnlenderen som slo seg ned her like etter første verdenskrig. Mange historier fortelles det om den styrken gruvearbeideren, bonden og sjømannen Anti hadde. Det er noen av disse som her skal berettes.

Anti Karlsen kom opprinnelig fra Øvre Torneå. I sin tidligste ungdom reiste han til sjøs, men fant etter få år ut at dette livet ikke var noe for ham. Han tok seg arbeid som hestekar i fraktkjøring mellom Finland og Norge oppe i Petsamo-området. «Men en dag blei han så lei av det livet at han slo seg ned ved kysten av Norge som kveitefisker», forteller hans seinere arbeidskamerat og svoger, Henrik Nilsen fra Kvitberg i Burfjord: «Han Anti va' ikke særlig sterk på sjøen, så derforre havna han i gruven i Birtavarre. Her va' det nokka han kunne burke sin krefter på».

— «Korsen det va eller ikke va», sier Henrik videre, «han kom i 1919 hit tel Burfjord førr å arbeide oppe i koppargruva på Middavarre. Slik blei æ kjent me' han, og sålessen høvde det tel at han traff søster mi ho Borghild». Anti Karlsen blei ei helg med Henrik heim til Kvitberg, «—å sia kom han tittare og tittare på besøk, tel dem blei forlova».

Anti var en arbeidskar uten like, husker både Henrik og andre jeg snakket med. Gården på Bankenes som han kjøpte etter at han giftet seg, er nevnt innledningsvis. Her var det bare berg og stein, men god jord innimellom knausene. Uten hest

ryddet Anti stein og berg bort, og fikk snart et sammenhengende jordstykke som ennå i dag bare må vekke beundring. Henrik forteller og om hvor oppfinnsom han kunne være. «Anti va uheldig en gang og datt på steinsleden. Ryggen blei skada, så han torte ikke å ta i så hårdt etter det. Men stein måtte bort. Han grov ei kjempegrøft oppover jorda. Når forsten kom slo han bøtte på bøtte med vann i grøfta, snart sto grøfta fylt av glatt is. Anti, han spetta de største trollan av nokka steina neri grøfta — og så seilte dem fantenivoldt nerover tel der han ville ha dem. Han va ikke dum, han Anti». Vi får servert flere gode historier som vitner om den styrke denne mannen måtte sitte inne med. Godlynt var han, rolig og beskjeden, men det forhindret ikke at i gitte øyeblikk kunne han tenne, han og. Vi lar igjen Henrik Kvitberg fortelle: «Anti va ikke ofte med i nokka slagsmål, men blei han irritert, så kan du tru dem fikk hybank. Det va ingen som hadde lyst tel å komme i klørne på han en gang tel. Æ huske ei historie fra «Elida», ei fiskeskøyte. Det va nå'n kara som festa ombord. Han Anti låg oppe i køya si. — No må dokker binade holde stilt eller så skal jeg få dokker opp i ei farlig fart — sa finnlenderen. — Kom bare igjen din rekarkvæn, — blei det svart, eg e'ke redd deg. — Slik blei han Anti terga og provosert tel han fauk ut av køya, et tak i nakken og et i boksebaken på kranglefantan — å pytsj — opp gjenna lederen i et kast så fyllicken blei ståanes på dekket. Han kom ikke ner igjen».

De historiene som er best kjent på folkemunne, er om alle de tunge bøkene Anti maktet å bære på ryggen sin. «Han va' uhorvelig kraftig bygd. Han målte 48 cm rundt nakken», sier Henrik om svogeren sin. «Han brukte skjorte

nr. 44, men den fikk han på langt nær igjen i halsen. Far min og han Anti va en gang borte på butikken hos han Sjøblom. Det va mens han bodde her i Kvitberg. Han far skulle ha en sekk mel, men ettersom hesten va bortlånt, fikk han ikke sekken med heim. — Vi trenger vel ikke hest for den melsekken, — mente Anti. Dermed heiv han jutesekken på 100 kilo opp på den breie ryggen sin og la avgårde. Når han far va kommen midt på vannet (Sjøblomvannet) va han Anti allerede over. Han gikk heilt hit og sette sekken på stabburstrappa uten å kvile en einaste gang. En anna gang ville han Sjøblom kjøpe potet. Men han visste ikke korsen han skulle få poteten til butikken. — Det skal ikke du bry deg om, — sa han Anti. Og samme kvelden kom han Anti med en stappfull jutesekk med potetes bæranes over eidet de tre kilometer. Sekken veidde akkurat 100 kilo. Æ ska seie dæ at det å bære 100 kilo potetes e langt verre som like mye mel».

Mens Henrik og Anti arbeidde oppe i fjellet, transporterte han 70 liter, dvs. en kasse, med frossen sild i en sekk heilt fra kaia i Burfjord og opp til Middavarre, bare med en stopp i Kaasendalen. Og det i et forrykende uvær med snøfokk. Bortsett fra rygg-skaden han pådrog seg seinere hadde Anti Karlsen en jernhelse. I brakka oppe på Middavarre brukte han bare et ullteppe over seg om natta. Vintermorgenene når han våknet måtte han først riste snøen av brystet. Brakka var ikke nettopp vinterisolert.

Den siste historien vi får av Henrik er fra sildefeltet. Også dette var finlenderen med på. Det var gjort et stort steng i Burfjord, og basen hadde beordret ut med to nøter som overlappet hverandre. Basen selv holdt i eine enden og fikk

Forts. side 59.

Fisker Hans Jensen Seljestad, Harstad, kjøpte skøyta i 1915 og bygde henne delvis om til fiskebåt. I 1922 ble «Feie» solgt til kjøper fra Trondenes, men han gjorde seg liten nytte av fartøyet. Mest ble hun liggende til anker ved Gangsås i Harstad og vedlikeholdet ble det så som så med.

Tre år etter kjøpte Hans Jensen skøyta tilbake og «Feie» ble nå for alvor bygget om og behørlig registrert som fiskebåt under merke S 19 T. Hun ble heretter holdt i førsteklasses stand og gjorde det meget godt på fiske. — På folkemunne gikk skøyta under navnet «Gullskåla».

I 1952 ble «Feie» solgt til Peder Jackola, Harstad, og videresolgt til Wilhelm Tingvoll, Mortenhals, i 1959.

Sjøkaptein Edward Jensen, Tromsø, kom over skøyta og etter å ha overbevist sin kone om at det var bedre å investere i båt framfor å feriere i ei hytte på fast grunn — kjøpte han båten i 1973. På verftet til Brødr. Albrigtsen i Kaldfjord, ble «Feie» gjenskapt etter originaltegningene til det hun var fra Collin Archers hånd. Eneste endring er at man nå har styrehus — og det skjemmer henne ikke. Slik vi vanligvis har vært her på kysten er det dessuten godt å slippe og stå i åpen styre brønn!

Hvem som får æren av å være første faste skipper på «Feie» i sin nye funksjon, er ennå ikke avgjort. Men fra neste vår vil de som ferdes på kysten her kunne møte henne også under seil — fra Fugløyfjorden og innover. Det blir lakseturer på åpent hav og det blir kortere dagturer for «vanlig» fiske rundt øyene. «Feie» vil få sertifikat for 15 passasjerer og vil også bli benyttet i annen skyssfart.

Vi tror at «Feie» også skal være et tilbud til unge og voksne som vil lære litt om sjøen og om god gammel sjømannskap.

Stifterne av Sjøhistorisk Selskap er sjølsagt ikke helt trygg på at foretagende skal bære seg rent økonomisk, men vi ønsker å beholde båten som et aktivt element i kystmiljøet, og vi tror at mulighetene bør være tilstede.

Styret består i stiftelsesåret av Edward Jensen, Tromsø, som altså tidligere har vært eneeier —, formann i historielaget Torfinn Berg, formann i Skjervøy Redningsforening Klara Strøm, John Steffensen og undertegnede. Jørgensen og Steffensen er h.h.v. formann og nestformann.

ANTI —

Forts. fra side 37.

slått knute rundt stevnet på basbåten. Skøyta gikk med den andre. «Korsen det va eller ikke va, knuten holdt ikke og Ingvald holdt på å miste heile greia. — Nei, ka faken, ropte han Ingvald, — no miste vi knuten. — Og han Ingvald ropte og skreik tel skøyta. Men dem gikk jo for fulle mugger og hørte, kan du skjønn, ingenting. — Hiva din part på stamen, så skal jeg ta inn flåknopen, — skreik han Anti. — Nei du klare ikke, — svarte basen. — Nei, med engang, sett deg på stamen, så skal jeg drage, brølte finnen, og kasta seg etter telna. Men når han stilte seg opp og tok i, då va det så båten holdt på å revne i to. Han holdt på å gå av på midten. Ja, de'e sant det! Og trur du ikke han Anti klarte å hale inn så mye at Ingvald fikk slått ny knute».

Viggo Kaasen arbeide og ei tid sammen med Anti Karlsen. Det var under siste drifta i Middavarre, i 1937-38. Viggo fikk bare godhet for denne råsterke mannen. «Han så ikke nokka arbeid for tungt. Oppe i fjellet blei han satt på de tyngste jobban. Æ for min del trur ledelsen utnytta mannen, ikke minst med det når oppgjøret kom. Selv om han gjorde to manns arbeid, blei det aldri nokka ekstra for det. Når han flytta store steinblokke, vog han dem på knean. Og slik svingte han seg rundt og plasserte steinen der den skulle være, steinen som to mann ellers hadde full hyre med å spette på plass.

Viggo forteller en selvopplevd historie som til slutt skal illustrere at styrken var kombinert med god humor.

«Han Anti Karlsen hadde ualmannelige krefter. Når han tok ordentlig i, måtte det følge med, uansett. Æ huske en gang æ va med han og svigerfaren på torving. Æ kjørte hest den gangen. Han Anti spadde opp torva fortare enn æ makta å kjøre fram. Så hadde vi matpause, mens hesten ble spendt fra og gikk attmed kanten å beita. Lang va no ikke pausa før han Anti reiste seg: «Nei, binade, no e hesten mett. Vi må arbeide. — Så gikk han før å få hesten førre vogna. Men hesten stritta imot. Da flirte han Anti. «No ska du binade følge med», sa han, og dukka under hestebuken, løfta heile fjordingen opp og bar han i vognarman. Ja, det e' heilt sant. Det sto æ sjøl og så på. —

Etter evakueringen kom Anti tilbake til nedbrente hus og raserte jorder. Men med nytt mot gikk han i

gang. Fikk opp nye hus og trålet jordene for hver stein. Snart var markene igjen slik han ville de skulle være, fulle av frodig gras, og hvor en slåmaskin kunne gå gjennom uten risiko for ødelagte kniver. Hver dag var fylt av arbeid for denne slitets mann. Var det noen som ville ha en handsrekning, sa ikke Anti nei til å hjelpe. Han gjorde arbeidet som i yngre år helt til høsten 1962. Da tok hjertet til å svikte bak den sterke brystkassen. Utpå vinteren -63 fnåtte han til sengs på sykestua i Burfjord, og den 24. mars samme år døde han.

Men historiene om Anti Karlsen blir fremdeles fortalt på gårdene, fra gammel til ung, og det er med håp om at slike karer blir husket i lang framtid, at dette nå er skrevet ned.

FRA VEIDEMANN—

Forts. fra side 14.

1865 — 1965 (1965)

Maurits Fugelsøy: Skjervøy bygdebok I-II (1970 og 1974)

Emil Hansen: Nordreisa bygdebok (årstall ikke oppgitt)

Emil Larsen: Lyngen bygdebok (1976)

Yngvar Mejland: Fiske i Nordreisa i eldre tid («Sami Ællin» bd. 7)

Samuli Paulaharjo: Ruijan Suomalaisia (1928). Svensk utgave med tittelen «Finnmarkens Folk» (1973)

Oluf Rygh: Norske Gaardnavne (Kristiania 1911)

Just Qvigstad: Lappiske stedsnavn i Troms fylke. (Oslo 1935)

Årbok for Nord-Troms 1975.

ÅRBOKA

ØNSKER SINE

LESERE EN GOD

JUL OG ET GODT

NYTTÅR!